

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV BRATISLAVA**

VZDELÁVACÍ PROGRAM PRE HLUCHOSLEPÉ DETI

ISCED 1 – primárne vzdelávanie

**Vzdelávací program ako súčasť štátneho vzdelávacieho programu
schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
pod číslom CD-2008-18550/39582-1:914 dňa 26. mája 2009.**

OBSAH

Úvod	3
1. Vzdelávací program pre deti a žiakov hluchoslepých ISCED 1 – primárne vzdelávanie	4
1.1 Ciele výchovy a vzdelávania.....	4
1.2 Stupeň možného vzdelania	4
1.3 Profil absolventa	4
1.4 Vzdelávacie oblasti	5
1.4.1 Jazyk a komunikácia	6
1.4.2 Matematika a práca s informáciami.....	7
1.4.3 Príroda a spoločnosť.....	7
1.4.4 Človek a hodnoty	11
1.4.5 Človek a svet práce	12
1.4.6 Umenie a kultúra	13
1.4.7 Zdravie a pohyb	14
1.5 Charakteristika vzdelávania hluchoslepých detí a žiakov, špecifiká, dĺžka, forma výchovy a vzdelávania, podmienky prijímania	16
1.6 Vzdelávacie štandardy	17
1.7 Rámcový učebný plán	18
1.8 Vyučovací jazyk	18
1.9 Organizačné podmienky vzdelávania	18
1.10 Spôsob, podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania a vydávanie dokladu o získanom vzdelaní	18
1.11 Povinné personálne zabezpečenie	19
1.12 Povinné materiálne-technické a priestorové zabezpečenie	19
1.13 Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní	19

Úvod

V zmysle § 94 ods. 2 písmeno h) zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 245/2008 Z.z.“) sa pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov hluchoslepých postupuje podľa vzdelávacieho programu pre deti a žiakov hluchoslepých (HS). Tento vzdelávací program je súčasťou štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé stupne vzdelávania.

Pre výchovu a vzdelávanie detí a žiakov HS platia všetky ustanovenia uvedené v Štátnom vzdelávacom programe okrem špecifik uvedených vo vzdelávacom programe pre žiakov HS.

Vzhľadom na viacnásobné postihnutie hluchoslepých detí nie je možné uplatňovať prvky integrácie, v ojedinelých prípadoch je možné uvažovať o adaptácii (chránené dielne). Časť žiakov s najzávažnejším poškodením kognitívnych funkcií vyžaduje celoživotnú starostlivosť zo strany intaktných dospelých.

1. Vzdelávací program pre deti a žiakov hluchoslepých ISCED 1 – primárne vzdelávanie

1.1 Ciele výchovy a vzdelávania

Cieľom výchovy a vzdelávania hluchoslepých detí je ich socializácia v podmienkach reálneho života s najvyššou možnou mierou adaptácie s ohľadom na druh, typ a stupeň postihnutia.

Snahou pri vzdelávaní v prispôbených podmienkach a za odborného špeciálnopedagogického vedenia je, aby si žiaci osvojovali elementárne vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré im umožnia získať určitú mieru sebastačnosti. Každá osvojená zručnosť sa prejaví v zlepšení kvality života týchto žiakov a ich najbližšieho okolia. Rozvoj psychiky je úzko spojený s rozvíjaním telesných funkcií, hlavne motoriky, čo si vyžaduje aj intenzívnu rehabilitačnú starostlivosť.

1.2 Stupeň vzdelania

Primárne vzdelanie (ISCED 1)

Žiak po ukončení povinnej školskej 10. ročnej dochádzky získa doklad o vzdelaní, ktorým je vysvedčenie.

1.3 Profil absolventa

Absolvent vzdelávacieho programu pre deti a žiakov hluchoslepých primárneho vzdelávania môže pokračovať vo vzdelávaní v praktickej škole pre žiakov hluchoslepých (napr. odbor keramikár, košíkár, tkáč a pod.) Ďalšou z možností uplatnenia žiakov je vytvorenie chráneného bývania s chránenou dielňou pre hluchoslepých dospelých alebo celoživotný pobyt v Domovoch sociálnych služieb pre hluchoslepých dospelých.

Vzhľadom k závažnému poškodeniu kognitívnych funkcií u hluchoslepých žiakov sa kladie dôraz predovšetkým na kľúčové kompetencie komunikačné, sociálne, emocionálne a pracovné. Elementárnych kľúčových kompetencií môžu žiaci dosahovať iba s pomocou druhej osoby.

1.4 Vzdelávacie oblasti

ZÁKLADNÉ PREDMETY VO VZDELÁVACÍCH OBLASTIACH PRE ŽIAKOV HLUCHOSLEPÝCH
ISCED 1 PRIMÁRNE VZDELÁVANIE

VZDELÁVACIA OBLASŤ	PREDMETY
JAZYK A KOMUNIKÁCIA	ROZVÍJANIE KOMUNIKAČNÝCH SCHOPNOSTÍ
	ROZVÍJANIE GRAFOMOTORICKÝCH ZRUČNOSTÍ
MATEMATIKA A PRÁCA S INFORMÁCIAMI	ZÁKLADY MATEMATIKY
PRÍRODA A SPOLOČNOSŤ	ROZVÍJANIE POZNÁVACÍCH SCHOPNOSTÍ
	VECNÉ UČENIE
	ROZVÍJANIE LOGICKÉHO MYSLENIA A PAMÄTI
ČLOVEK A HODNOTY	ETICKÁ VÝCHOVA /
	NÁBOŽENSKÁ VÝCHOVA
ČLOVEK A SVET PRÁCE	PRACOVNÉ VYUČOVANIE

UMENIE A KULTÚRA	HUDOBNÁ VÝCHOVA
	VÝTVARNÁ VÝCHOVA
ZDRAVIE A POHYB	PRIESTOROVÁ VÝCHOVA A SAMOSTATNÝ POHYB
	ROZVÍJANIE JEMNEJ MOTORIKY
	ZDRAVOTNÁ TELESNÁ VÝCHOVA

1.4.1 Jazyk a komunikácia

Charakteristika vzdelávacej oblasti

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia má u HS žiakov sťažené postavenie vo výchovno-vzdelávacom procese. Umožňuje nájsť a rozvíjať vhodnú formu komunikácie s okolím. Prostriedkom vzdelávania nie je slovo a často ani hovorená reč. Sú využívané rôzne formy augmentatívnej a alternatívnej komunikácie, ktoré vedú k osvojeniu zručností dorozumievania sa s okolím a vytváraniu pocitu istoty a bezpečia, ktorý prináša kontakt so sociálnym okolím.

Predmet *rozvíjanie komunikačných schopností* je nástrojom funkčného dorozumievania žiakov. Vedie žiakov k rozvíjaniu slovnej zásoby rečových schopností, komunikačných zručností, k vnímaniu a chápaniu rôznych jazykových informácií. Rozvíjanie komunikačných schopností ovplyvňuje rozvoj poznávacích schopností a citových vlastností žiakov.

Pre žiakov, u ktorých je verbálna komunikácia obmedzená alebo úplne nemožná a vzdelávanie bežne využívanými metódami nie je možné, sú určené augmentatívne a alternatívne komunikačné systémy. Tieto systémy im pomáhajú prekonať komunikačné bariéry, dorozumieť sa a komunikovať so svojím okolím, vyjadrovať svoje pocity, prania a reagovať na podnety. Za dôležitú súčasť komunikácie u HS žiakov sa považuje posunková komunikácia a jej modifikácie, vzhľadom na duálne zmyslové postihnutie.

V predmete *rozvíjanie grafomotorických zručností* si žiaci precvičujú motoriku ruky, učia sa správne držať písací prostriedok, cviky na uvoľnenie ruky, cvičia si zrakovo-motorickú koordináciu, nacvičujú písanie tlačených písmen a číslíc.

Využitie netradičných špeciálnych metód a techník umožňuje žiakom prístup ku vzdelaniu a jeho zvládnutie v rámci individuálnych možností.

Obsah vzdelávacej oblasti

Obsah vzdelávacej oblasti jazyk a komunikácia sa realizuje vo vzdelávacích predmetoch:

- *Rozvíjanie komunikačných schopností*
- *Rozvíjanie grafomotorických zručností*

Predmety sú realizované vo všetkých ročníkoch základného vzdelávania. Predmet rozvíjanie komunikačných schopností sa realizuje v priebehu celého vyučovania, ale môže sa realizovať aj v menších časových úsekoch alebo ako samostatná hodina.

1.4.1.1 Rozvíjanie komunikačných schopností

Ciele

Impresia

- reagovať na hlas a intonáciu dospelého osoby
- poznať svoje meno a reagovať na oslovenie menom, svoj posunok
- poznať mená najbližších osôb a spolužiakov

Expresia

- vyjadriť súhlas či nesúhlas – verbálne, gestami
- vedieť pozdraviť, poďakovať – verbálne alebo gestami, posunokom

- vyjadriť svoje prania a potreby – verbálnym alebo iným alternatívnym symbolickým systémom komunikácie
- zlepšovať verbálnu úroveň komunikácie využívaním počítačových programov (Fono, Meďa a i.)

Niektoré HS deti počas svojho života nedosiahnu úroveň niektorého symbolického systému komunikácie. To znamená, že fungujú na úrovni (expresia) emocionálnych prejavov, gest, mimiky alebo neartikulovaných zvukov

Obsah

- tvorba a rozvíjanie slovnej zásoby pomocou reálnych predmetov, obrázkov, fotografií (podľa druhu postihnutia), posunkov
- oromotorika, pohyby pier a jazyka, cvičenie hovoriadiel,
- dychové a fonačné cvičenia, nácvik správneho dýchania,
- sluchové a intonačné cvičenia, akustická diferenciacia, napodobňovanie hlasov a zvukov
- cvičenia fonemického sluchu, nácvik hlások a slov
- spontánne a jednoduché tematické rozhovory aj v posunkovej reči
- systémy augmentatívnej a alternatívnej komunikácie (prirodzené posunky, posunková reč pre MR, daktylotika, pohyby hlavy, oči, výraz tváre, áno/nie gestá, zatváranie očí/ 1x áno, 2x nie, 3x piť/, gestová morzeovka, ukazovanie, predmetová komunikácia, obrázková komunikácia, piktogramy, Makaton, Blissovo dorozumievací systém, elektronické komunikačné systémy)
- nácvik čítania – globálna metóda, sociálne čítanie, piktogramy, riekanky, básničky, krátke texty.

1.4.1.2 Rozvíjanie grafomotorických zručností

Ciele

- uchopiť a podržať podaný predmet,
- uchopiť ceruzku, štetec alebo iné písacie potreby,
- nakresliť rôzne druhy čiar,
- poznať grafickú podobu písmen,
- napísať niekoľko vybraných tlačených písmen a číslíc,
- poznať základné geometrické tvary,
- osvojovať si základy Brailovho písma

Obsah

- rozvíjanie hrubej a jemnej motoriky, cvičenie dlaní, prstov, uchopovanie predmetov,
- uvoľňovacie cvičenia ruky, prstov, manipulačných činností s predmetmi,
- oblúky, čiary, vlnovky, slučky
- písmená – pojem, tvarové prvky tlačených písmen; prvé písmeno mena, ukázaného predmetu
- Brailovo písmo
- veľké tlačené písmo
- číslice

1.4.2 Matematika a práca s informáciami

Charakteristika vzdelávacej oblasti

Vyučovanie predmetu základy matematiky prebieha v triede individuálnym spôsobom alebo aj v malých skupinách. Vzhľadom k postihnutiu jednotlivých žiakov sa používajú pri vyučovaní špeciálne pomôcky – predovšetkým hmatové a svetelné.

Žiaci si vytvoria základné matematické predstavy a podľa svojich možností sa naučia používať matematické operácie. Dôraz sa kladie na praktické využitie získaných vedomostí. V rámci predmetu sa rozvíja logické myslenie žiakov, ich predstavy a pamäť. Podporuje sa tiež rozvoj jednotlivých zmyslov.

Obsah vzdelávacej oblasti

Obsah vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami sa realizuje v predmete *Základy matematiky*.

1.4.2.1 Základy matematiky

Ciele

- osvojiť si základné matematické predstavy,
- osvojiť si číselné predstavy,
- písať čísllice,
- osvojiť si základy matematických operácií,
- poznať číselný rad,
- poznávať základné geometrické tvary,
- osvojiť si prácu s pravítkom,
- riešiť jednoduché logické úlohy.

Obsah

- osvojenie pojmov nič – málo - veľa, malý – veľký, krátky – dlhý,
- tvorenie skupín rozličných predmetov,
- priradovanie predmetov k tomu čo ich dopĺňa,
- chápanie pojmov „viac a menej“,
- porovnávanie číslíc a priradenie k skupine predmetov,
- počítanie (sčítanie, odčítanie),
- obkresľovanie geometrických tvarov,
- spájanie bodov podľa pravítka.

1.4.3 Príroda a spoločnosť

Charakteristika vzdelávacej oblasti

Vzdelávacia oblasť príroda a spoločnosť pomáha žiakom poznávať svoje najbližšie okolie a utvárať si k nemu citový vzťah. Žiaci si osvojujú vhodné správanie, učia sa chápať rozdielnosti medzi jednotlivcami, tolerovať ich, navzájom si pomáhať a spolupracovať.

Táto oblasť rozvíja psychické funkcie prostredníctvom zmyslového vnímania. Cieľavedomým vytváraním vzťahov zmyslového vnímania, myslenia a reči rozvíja jednotlivé zmyslové analyzátory a ich funkcie, ktoré sú podmienkou správneho vnímania, koncentrácie pozornosti, priestorovej, smerovej a časovej orientácie a základom pre vytváranie predstáv a pojmov.

V predmete *rozvíjanie poznávacích schopností* sa systematicky precvičuje zrakové, sluchové, čuchové a chuťové vnímanie, hmatové vnímanie, vizuomotorika vždy

v konkrétnych situáciách. Prelína sa všetkými vzdelávacími predmetmi a vytvára predpoklady pre zvládnutie ich vzdelávacích obsahov.

V predmete *vecné učenie získajú* žiaci najzákladnejšie vedomosti o prírode, spoločnosti a našej vlasti.

Predmet *rozvíjanie logického myslenia a pamäti* učí žiakov skoncentrovať sa na určitú činnosť, vedieť logicky premýšľať pri jednoduchých aj zložitejších úlohách a precvičovať si pamäť.

Vyučovanie prebieha v triede, v prírode, na vychádzkach, v dopravných prostriedkoch, na spoločenských podujatiach individuálnym spôsobom alebo v malých skupinách.

Dôraz sa kladie na zoznamovanie sa s rôznym prostredím a situáciami. Učivo sa prispôbuje individuálnym potrebám žiaka a prostredia, v ktorom sa najčastejšie pohybuje.

Obsah vzdelávacej oblasti

Obsah vzdelávacej oblasti Príroda a spoločnosť sa realizuje v predmetoch

Rozvíjanie poznávacích schopností

Vecné učenie

Rozvíjanie logického myslenia a pamäti

1.4.3.1 Rozvíjanie poznávacích schopností

Rozvíjanie zrakového vnímania

Ciele

- uchopiť predmety a manipulovať s nimi,
- rozlišovať tvary a farby predmetov,
- poznať, zoradovať, skladať a triediť predmety podľa veľkosti, farebnej a tvarovej odlišnosti,
- triediť obrázky, rozoznať reálne a vyobrazené predmety,
- poznať osoby zo svojho okolia a svojich spolužiakov,
- rozpoznať dennú dobu podľa činnosti, obrázkov alebo piktogramov,
- napodobniť predvádzané pohyby.

Obsah

- vnímanie priestoru oboma očami, jedným okom,
- denné časové úseky podľa činností, obrázkov alebo piktogramov,
- cvičenia sústredeného zrakového vnímania pomocou rôznych výrazných predmetov,
- rozlišovanie a triedenie predmetov podľa tvaru, veľkosti a farieb, manipulácia s nimi,
- triedenie obrázkov podľa obsahu, poznávanie zmien a rozdielov na obrázkoch a na skutočných predmetoch.

Rozvíjanie sluchového vnímania

Ciele

- reagovať na svoje meno, na oslovenie, na zavolanie,
- poznať, rozlíšiť a napodobniť rôzne zvuky,
- poznať podľa hlasu osoby zo svojho najbližšieho okolia,
- poznať a rozlišovať rôzne zvuky a hlasy zvierat podľa zvukovej nahrávky,
- rozlíšiť zvuky spojené s denným životom a nebáť sa nepríjemných zvukov,

Obsah:

- sluchové cvičenia s využitím zraku a bez využitia zraku,
- cvičenia sluchovej pamäte; napodobňovanie rôznych zvukov,
- rozlišovanie a určovanie zvuku podľa smeru, dĺžky a intenzity
- rozlišovanie zvukov v prírode (hlasy zvierat, spev vtákov a pod.) a vibrácií,
- sluchové motorické cvičenia.

Rozvíjanie hmatového vnímania**Ciele**

- zvládať základné sebaobslužné zručnosti,
- poznať hmatom veľkosť, tvar a povrch predmetov,
- triediť predmety na základe hmatu – podľa veľkosti a tvaru,
- poznať známe predmety podľa hmatu,
- rozlíšiť hmatom základné fyzikálne vlastnosti predmetov (tvrdosť, teplotu, hmotnosť)
- osvojovať si základy Brailovho písma

Obsah

- sebaobslužné zručnosti,
- rozvíjanie hmatovej percepcie, manipulácia s predmetmi, úchopy predmetov rôznych tvarov, veľkostí a z rôznych materiálov,
- rozlišovanie fyzikálnych vlastností predmetov ,
- triedenie predmetov – podľa tvaru, veľkosti, povrchu a hmotnosti,
- Brailovo písmo.

Rozvíjanie čuchového a chuťového vnímania**Ciele**

- rozlíšiť jednotlivé chute,
- poznať predmety čuchom podľa vône, rozlíšiť vône a pachy,
- poznať pokazené potraviny a nebezpečné látky.

Obsah

- rozvíjanie čuchovej percepcie,
- tréning správneho dýchania,
- poznávanie predmetov podľa čuchu, vône, špecifické vône potravín, zápach,
- rozlišovanie chutí potravín, ovocia, zeleniny, nápojov.

1.4.3.2 Vecné učenie**Ciele**

- orientovať sa v čase (ročné obdobia, týždeň, deň, časti dňa),
- poznávať rôzne činnosti, predmety a zvieratá na obrázkoch, modeloch, v skutočnosti,
- triediť a zaradiť predmety podľa rôznych kritérií,
- učiť sa sociálne čítanie – poznávanie bežne používaných symbolov
- vedieť pomenovať časti svojho tela, prípadne na ne ukázať,
- rozlišovať živú a neživú prírodu,
- sledovať počasie,
- poznávať dopravné prostriedky,
- orientovať sa jednoducho na mape,
- poznávať povolania,

- poznávať obchody,
- reagovať na oslovenie menom, poznať svoje meno, svoj posunok,
- poznať členov svojej rodiny,
- poznať svojich spolužiakov a učiteľov, podľa schopností ich oslovovať menom, posunkom,
- poznať a používať predmety dennej potreby ,
- uplatňovať základné hygienické a sebaobslužné činnosti,
- vnímať a uspokojovať základné životné potreby,
- vedieť zaradiť obrázky podľa zadaných kritérií.

Obsah

- orientácia v ročných obdobiach, mesiacoch, týždni, dni,
- chápanie pojmov bolo, je, bude,
- dodržiavanie základných hygienických návykov, pochopiť pojem „bolesť“ a lokalizovať ju , časti tela a ich pomenovanie,
- rozoznávanie rastlín, kríkov, stromov, domácich zvierat, hlíny, piesku, kameňa,
- pozorovanie a rozlišovanie počasia, pojmy: slnko, dážď, vietor a pod.,
- rozlišovanie dopravných prostriedkov (letecká, nákladná, automobilová, lodná doprava) a ich používanie,
- orientácia na reliéfnej mape (nížiny, pohoria, rieky, mestá, dediny),
- poznávanie povolání a poznanie ich funkcie, účelu,
- poznávanie typov obchodov, čo sa v nich predáva,
- vlastná osoba, vlastné meno - posunok, oslovenie,
- sebaobslužné, hygienické a stravovacie návyky,
- rodina, členovia rodiny, mená členov rodiny – posunky, znaky
- škola, trieda, zoznámenie sa s budovou, orientácia v triede, budove, školské pomôcky, vzťahy v škole,
- spolužiaci (rozlišovanie chlapec – dievča), učitelia.

1.4.3.3 Rozvíjanie logického myslenia a pamäti

Ciele

- koncentrovať sa na určitú činnosť,
- rozlišovať veľkosť a tvary predmetov, dvojíc obrázkov,
- zvládnuť zloženie deja z obrázkov,
- orientovať sa na strane, na riadku,
- čítať vybrané písmená a krátke slová,
- opakovať slová a krátke riekanky; reprodukovat' krátky text; rozprávať podľa obrázku

Obsah

- manipulačné činnosti,
- základné časové vzťahy – teraz, predtým, potom, dnes, včera, zajtra,
- orientácia v čase – denné doby, činnosti v určitej dennej dobe, ročné obdobia
- vytváranie asociácií (slovo = osoba, vec, činnosť), zovšeobecňovanie (jablká, hrušky = ovocie), konkretizácia (ovocie = jablko, hruška)
- nácvik čítania – globálna metóda, sociálne čítanie, piktogramy, riekanky, básničky, krátke texty,
- porovnávanie a rozlišovanie predmetov podľa rôznych znakov,
- poznávanie základov braillovoho písma.

1.4.4 Človek a hodnoty

Charakteristika vzdelávacej oblasti

Vzdelávacia oblasť sa zameriava na budovanie a kultivovanie duševného, duchovného a sociálneho rozmeru mladých ľudí. Napomáha k postupnému vytváraniu ich hodnotovej orientácie.

Predmet *náboženská výchova* formuje v človeku náboženské cítenie, svedomie, náboženské vyznanie a osobnú vieru ako osobný prejav náboženského myslenia a integrálnej súčasti identity človeka.

Pre *etickú výchovu* je primárny rozvoj etických postojov a prosociálneho správania. Jej súčasťou je aj rozvoj sociálnych zručností (otvorená komunikácia, empatia, pozitívne hodnotenie iných), ako aj podpora mentálnej hygieny, podieľa sa na primárnej prevencii porúch správania a učenia.

Obsah vzdelávacej oblasti

Obsah vzdelávacej oblasti Človek a hodnoty sa realizuje v týchto predmetoch

Etická výchova

Náboženská výchova

1.4.4.1 Etická výchova

Ciele

- osvojiť si základné sociálno- komunikačné zručnosti,
- osvojiť si schopnosť pozitívneho hodnotenia seba aj iných,
- učiť sa tvorivo riešiť každodenné situácie v medziľudských vzťahoch,
- osvojovať si základné pojmy súvisiace s ochranou prírody a životného prostredia.

Obsah

- verbálna a neverbálna komunikácia - pozdrav, otázka, poďakovanie, ospravedlnenie, prejavenie úcty voči iným,
- poznanie a pozitívne hodnotenie seba - sebaopoznanie, sebahodnotenie, sebaúcta, sebaovládanie,
- poznávanie a pozitívne hodnotenie iných ľudí – pozitívne hodnotenie najbližších (rodina, kamaráti, učitelia),
- úcta k postihnutým, starým, chorým, invalidným a pod.,
- rozvíjanie základnej tvorivosti - vzťahoch (čo môžem urobiť pre mojich spolužiakov, pre našu triedu, pre rodinu, pre ľudí v núdzi, pre starých ľudí).

1.4.4.2 Náboženská výchova

Ciele

- osvojiť si základné biblické pojmy ,
- získať základný prehľad zvesti Biblie, biblických príbehov,
- poznať biblické postavy, ktorých osobnosť formuje viera,
- viesť žiakov k pochopeniu vlastnej hodnoty a postavenia v spoločenstve,
- učiť žiakov rozlišovať medzi dobrom a zlom,
- získavať a rozvíjať základné komunikačné zručnosti,
- vštepovať základy kresťanskej viery,

- budovať aktívny vzťah k Trojjedinému Pánu Bohu,
- rozvíjať vzťah k cirkvi.

Obsah

- Kto je Boh?
- Ja a moja rodina
- Božia rodina – cirkev
- Modlitba a viera
- Kto je Pán Ježiš – biblické príbehy
- Hriech a vykúpenie
- Večný život

1.4.5. Človek a svet práce

Charakteristika vzdelávacej oblasti

Vzdelávacia oblasť človek a svet práce je jednou z problematických vzdelávacích oblastí. Zahŕňa pracovné činnosti, ktoré vedú žiakov k získaniu základných pracovných zručností a návykov. Cieľene sa zameriava na rozvíjanie motorických schopností a zručností, základných hygienických návykov a činností v oblasti sebaobsluhy a systematicky ich ovplyvňuje. Súčasne dochádza i k rozvíjaniu komunikačných schopností pri verbalizácii a komentovaní vykonávaných činností.

Obsah vzdelávacej oblasti

Obsah vzdelávacej oblasti človek a svet práce sa realizuje v predmete *pracovné vyučovanie*. Pracovné vyučovanie sa realizuje vo všetkých ročníkoch základného vzdelávania podľa druhu a stupňa postihnutia jednotlivca.

1.4.5.1 Pracovné vyučovanie

Ciele

- zvládnuť základné hygienické návyky a sebaobslužné činnosti (obliekanie, obúvanie),
- udržiavať kľud a čistotu pri stravovaní,
- vedieť používať príbor,
- udržiavať poriadok vo svojich veciach a vo svojom okolí,
- vykonávať drobné domáce práce – základné upratovanie, umývanie riadov a pod.,
- prestierať stôl pre bežné stolovanie,
- zvládnuť nákup a uloženie základných potravín
- pripraviť jednoduchý pokrm podľa pokynov,
- dodržiavať zásady hygieny a bezpečnosti pri práci v domácnosti.

Obsah

- vyzliekanie a obliekanie odevu, obliekanie jednotlivých častí odevu
- skladanie a ukládanie
- obúvanie vyzúvanie
- šnúrovanie topánok
- hygienické návyky, osobná hygiena, spolupráca pri hygiene,
- funkcia a používanie hygienických pomôcok
- stolovanie a stravovanie, nácvik samostatného stolovania,

- používanie príboru,
- čistota pri stolovaní a stravovaní
- drobné domáce práce
- základné upratovanie, umývanie podlahy, umývanie riadov
- pranie drobného prádla
- prestieranie stolov, upratovanie stolov
- správanie sa pri stolovaní
- nákup a uloženie základných potravín
- príprava jednoduchých pokrmov
- príprava studených a teplých nápojov
- zásady hygieny a bezpečnosti pri práci v domácnosti

1.4.6 Umenie a kultúra

Charakteristika vzdelávacej oblasti

Vzdelávacia oblasť umenie a kultúra sprevádza žiakov po celú dobu povinnej školskej dochádzky. Prispieva ku kultivovaniu osobnosti žiakov, pôsobí na ich správanie, posilňuje ich sebedomie, rozvíja estetické cítenie tým, že dáva priestor pre uplatňovanie tvorivých schopností a sprostredkovaniu zážitkov prostredníctvom vlastnej tvorby. Má výrazný rehabilitačný a relaxačný význam, naplňa prirodzenú potrebu prejavíť sa. Prostredníctvom výučby je možné priblížiť žiakom hudobné a výtvarné umenie a pôsobiť tak na ich estetické cítenie. Získané vedomosti môžu výrazne obohatiť ich život.

Obsah vzdelávacej oblasti

Vzdelávacia oblasť umenie a kultúra sa realizuje vo vzdelávacích predmetoch *hudobná výchova a výtvarná výchova*.

Vzdelávací predmet *hudobná výchova* vytvára u žiakov vzťah k hudbe, podporuje schopnosť hudbu emocionálne prežiť. Prostredníctvom hudobných činností dochádza k rozvíjaniu sluchu a motoriky žiakov, zároveň sa podporuje i rozvoj rečových schopností. Hudobné činnosti pomáhajú žiakom k odoreagovaniu napätia, k prekonávaniu únavy, zlepšovaniu nálady a podieľajú sa na koncentrácii pozornosti.

Vo vzdelávacom predmete *výtvarná výchova* sa rozvíjajú tvorivé schopnosti a zručnosti, dochádza k poznávaniu prostriedkov výtvarného jazyka, k všestrannému prehľbovaniu senzibility žiaka. Výtvarná výchova pomáha vyjadrovať emócie a dáva priechod prirodzenej aktivite a fantázii. Pri výtvarných činnostiach dochádza k rozvíjaniu tvorivosti pri osobitom spôsobe videnia sveta. Je treba vytvárať také činnosti, v ktorých budú žiaci úspešní.

1.4.6.1 Hudobná výchova

Ciele

- zvládať správne dýchanie, snažiť sa o správnu intonáciu a melódiu,
- rozlišovať zvuky hudobných nástrojov,
- zvládať spev jednoduchých piesní s doprovodom hudobného nástroja,
- doprevádzať seba aj spolužiakov na jednoduché rytmické hudobné nástroje,
- zvládať jednoduché rytmické cvičenia a pohyb podľa rytmického doprovodu,
- sústrediť sa na počúvanie relaxačnej hudby a jednoduché krátke skladby.

Obsah

- dychové cvičenia, fonačné, intonačné a melodické cvičenia,
- vnímanie rytmu, posilňovanie rytmu, samostatná rytmizácia, rytmizácia riekaniek,

- hra na telo,
- hra na nástroje Orffovho inštrumentára ,
- spev jednoduchých piesní s hudobným doprovodom,
- počúvanie riekaniek, ľudových piesní, jednoduché krátke skladby určené deťom
- relaxačná hudba,
- hudobno pohybová činnosť,
- pohybové hry s riekankami a detskými spievankami ,
- pohyb podľa rytmického doprovodu,
- jednoduché tančeky a rytmické cvičenia.

1.4.6.2 Výtvarná výchova

Ciele

- zvládať základnú výtvarnú zručnosť pre vlastnú tvorbu
- používať na elementárnej úrovni výtvarné prostriedky a postupy
- vnímať základné vzťahy medzi farbami (farebné kontrasty) a tvary
- vyjadriť vlastné vnemy, predstavy a pocity
- uplatňovať vlastnú fantáziu a predstavivosť pri výtvarných činnostiach

Obsah

- kresba rôznymi nástrojmi,
- maľba na rôznorodý materiál,
- priestorová tvorba a modelovanie (papier, textilie, stavebnice, hlina, modelovacie hmoty),
- využitie rôznorodých tradičných i netradičných materiálov a ich kombinácie,
- vyjadrenie vlastných vnemov, skúseností, fantazijných predstáv, pocitov a emócií vybranými prostriedkami a postupmi,
- netradičné výtvarné techniky.

1.4.7 Zdravie pohyb

Charakteristika vzdelávacej oblasti

Vzdelávacia oblasť zdravie a pohyb učí žiakov základným poznatkom, ktoré môžu využívať v každodennom živote. Rešpektuje citlivosť osobnosti žiakov, rovnomerne rozvíja fyzické i psychické schopnosti, pohybové zručnosti i sociálnu adaptáciu. Umožňuje im rozvíjanie zdravotných predpokladov pohybových možností. Učí žiakov samostatne sa orientovať v známom a neznámom prostredí prostredníctvom rôznych techník a pomôcok. Pomocou rôznych manipulačných činností sa rozvíja jemná motorika. K osvojeniu potrebných zručností a návykov je treba využívať vhodnú motiváciu a činnosti, ktoré posilňujú záujem žiakov. Oblasť zdravie a pohyb sa prelína ostatnými vzdelávacími oblasťami, ktoré ju dopĺňajú, rozširujú a využívajú.

Obsah vzdelávacej oblasti

Obsah vzdelávacej oblasti sa realizuje vo vzdelávacích predmetoch *priestorová výchova a samostatný pohyb, rozvíjanie jemnej motoriky a zdravotná telesná výchova.*

1.4.7.1 Priestorová výchova a samostatný pohyb

Ciele

- vnímať priestor, rozlíšiť smerovú orientáciu v známom prostredí,
- orientovať sa v triede, v škole a vo svojom najbližšom okolí,
- zoraďovať, skladať a umiestňovať predmety na určené miesto podľa pokynu,
- pohybovať sa samostatne a orientovať v známom prostredí pomocou orientačných bodov,
- využívať pri samostatnom pohybe techniku trailing, bezpečnostný postoj, bielu paličku a s doprovodom.

Obsah

- orientácia v triede, v škole, v najbližšom okolí, v priestore,
- smerová orientácia v rade, na ploche, v priestore; zoraďovanie predmetov podľa smerovej orientácie,
- umiestňovanie predmetov podľa pokynov,
- samostatný pohyb v známych a neznámych priestoroch,
- používanie trailingu, bezpečnostného postoja a bielej paličky, využívanie orientačných bodov.

1.4.7.2 Rozvíjanie jemnej motoriky

Ciele

- zvládať základné manuálne zručnosti pri práci s jednoduchými materiálmi a pomôckami,
- vytvárať jednoduchými postupmi rôzne predmety z tradičných i netradičných materiálov,
- pracovať podľa slovného návodu,
- udržiavať pracovné miesto v čistote,
- vykonávať jednoduché montážne a demontážne práce,
- ovládať všetky druhy úchopov (dlaňový, kliešťový, pinzetový),
- ovládať konfiguráciu prstov pri prstovej abecede a posunkovaní.

Obsah

- poznávanie vlastností materiálu a jeho použitie (prírodniny, modelovacia hmota, papier a kartón, textil, drôt, fólia a iné.),
- jednoduché pracovné postupy a techniky,
- pracovné pomôcky, funkcie a používanie jednoduchých pracovných pomôcok,
- ľudové zvyky, tradície, remeslá,
- použitie niektorých jednoduchých techník spracovania vybraných materiálov,
- konštruktívne hry (skladačky, puzzle, kocky),
- stavebnice, rôzne typy stavebníc plošných, priestorových, konštrukčných,
- montáž a demontáž ,
- manipulácia s jednoduchými predmetmi,
- oromotorika mimických svalov tváre a hovoridiel .

1.4.7.3 Zdravotná telesná výchova

Ciele

- rozvíjať aktívne hybnosť žiakov,
- zvyšovať telesnú zdatnosť,
- uplatňovať správne spôsoby držania tela v rôznych polohách,
- zaujímať správne základné cvičebné polohy,
- zvládať jednoduché špeciálne cvičenia,
- zvládať základnú techniku špeciálnych cvičení podľa pokynov,
- rozvíjať motoriku a koordináciu pohybov a polôh,
- zvládnuť uvoľnenie organizmu.

Obsah

- dychové cvičenia,
- zásady správneho držania tela,
- rozvíjanie jemnej i hrubej motoriky,
- koordinácia pohybov,
- pohybový režim,
- pohybové činnosti s prihliadnutím k špecifiku postihnutia,
- pohybové hry,
- uvoľňovacie cvičenia, relaxačné cvičenia,
- vnímanie pocitov pri cvičení,
- plávanie – hry vo vode, cvičenie vo vode, plávanie s rôznymi pomôckami,
- pohybové hry a cvičenia – motivačné a napodobňovacie hry,
- základná manipulácia s loptou a drobným náradím,
- rytmické cvičenia,
- relaxačné cvičenia ,
- plávanie – adaptácia na vodné prostredie, plávanie za pomoci rôznych pomôcok, základné plavecké zručnosti,
- hry vo vode,
- turistika a pobyt v prírode – vychádzky, pohyb v teréne.

1.5 Charakteristika vzdelávania hluchoslepých detí a žiakov, špecifiká, dĺžka, forma výchovy a vzdelávania, podmienky prijímania

Špeciálna základná škola pre žiakov hluchoslepých má spravidla 9 až 11 ročníkov s možnosťou zriadenia prípravného ročníka. Vzdelávanie je rozložené do 3 stupňov t.j. nižší stupeň od 6 – 10 rokov, stredný stupeň od 11 – 14 rokov, vyšší stupeň od 15 – 18 rokov. Do systému výchovy a vzdelávania hluchoslepých zaraďujeme deti a žiakov s viacnásobným ťažkým postihnutím zraku a sluchu.

Títo žiaci potrebujú vysoko kvalifikovanú špeciálnopedagogickú starostlivosť. Komplexná starostlivosť o hluchoslepých je zabezpečená tímom odborných pracovníkov (vyžaduje sa špeciálnopedagogické vzdelanie so zameraním na edukáciu hluchoslepých detí a žiakov). V triede by na jedného žiaka mal byť jeden odborný pracovník.

Maximálny počet žiakov v triede sú štyria žiaci.

Vyučovanie sa môže realizovať v blokoch v rozsahu 5 až 30 minút, pričom dĺžka trvania vyučovania je individuálna a závisí od momentálnych psychických a fyziologických dispozícií žiaka.

V zmysle § 95 ods. 3 zákona č. 245/ 2008 Z.z. sa deti alebo žiaci do školy pre hluchoslepých prijímajú na základe ich zdravotného znevýhodnenia po diagnostických vyšetreniach vykonaných v centre špeciálnopedagogického poradenstva.

Pre vzdelávanie žiakov hluchoslepých je charakteristické individuálne vzdelávanie. Vnútorne členenie tried nevychádza s vekovej charakteristiky žiakov, ale z individuálnych schopností a potrieb, ktoré sú určujúce pre obsah vzdelávania. Režim dňa je rozdelený na pravidelné striedanie vyučovania, odpočinku a hry, ktoré zodpovedajú možnostiam zaťaženia žiakov. Pre každého žiaka je vypracovaný individuálny vzdelávací program (IVP). Všetky podporné opatrenia smerujú k rozvíjaniu celej osobnosti.

Pre úspešné vzdelávanie hluchoslepých žiakov je potrebné zabezpečiť tieto podmienky:

- uplatňovať zdravotné hľadiská a rešpektovať individualitu a potreby žiaka,
- uplatňovať princíp diferenciacie a individualizácie vzdelávacieho procesu pri organizácii činnosti, pri stanovení obsahu, foriem aj metód vyučovania,
- zohľadniť druh, stupeň a mieru postihnutia pri hodnotení výsledkov vzdelávania,
- spolupracovať so zákonnými zástupcami žiaka, školskými poradenskými zariadeniami a s odborníkmi z iných rezortov pri tvorbe IVP,
- spolupracovať s ostatnými školami, ktoré vzdelávajú žiakov s rovnakým druhom postihnutia,
- upraviť a formulovať očakávané výstupy vzdelávacích predmetov v jednotlivých obdobiach tak, aby boli pre týchto žiakov z hľadiska ich možnosti reálne a splniteľné a týmto výstupom prispôsobiť aj výber učiva.

Do ŠZŠ pre hluchoslepé deti a žiakov sa prijímajú:

- totálne hluchí a totálne slepí,
- jedinci s totálnou stratou zraku a so zvyškami sluchu,
- úplne nepočujúci v kombinácii so slabozrakosťou a zvyškami zraku,
- nedoslýchaví v kombinácií so zvyškami zraku alebo slabozrakosťou.

Okrem tejto kombinácie býva často pridružená mentálna retardácia, telesné postihnutie alebo chronické ochorenie, preto patria títo žiaci do kategórie ťažko viacnásobne postihnutých.

1.6. Vzdelávacie štandardy

Individuálne schopnosti jednotlivých žiakov nemožno zovšeobecňovať a dosiahnuté výkony sú limitované samotným postihnutím. Preto nemôžu existovať štandardy pre jednotlivé vyučovacie predmety v tomto type školy.

1.7 Rámcový učebný plán

Vzdelávacia oblasť	Predmety	Prípravný až 10. ročník	
		Štátny VP	Školský VP
Jazyk a komunikácia	Rozvíjanie komunikačných schopností	2	2
	Rozvíjanie grafomotorických zručností	1	
Matematika a práca s informáciami	Základy matematiky	1	
Príroda a spoločnosť	Rozvíjanie poznávacích schopností	1	1
	Vecné učenie	1	
	Rozvíjanie logického myslenia a pamäti	1	
Človek a svet práce	Pracovné vyučovanie	1	1
Umenie a kultúra	Hudobná výchova	1	
	Výtvarná výchova	1	
Zdravie a pohyb	Priestorová výchova a samostatný pohyb	1	1
	Rozvíjanie jemnej motoriky	1	1
	Zdravotná telesná výchova	2	
		14	6
SPOLU			20

1.8 Vyučovací jazyk

Vyučovacím jazykom je štátny jazyk Slovenskej republiky alebo vyučovací jazyk národností.

1.9 Organizačné podmienky vzdelávania

Organizácia vzdelávania sa zabezpečuje podľa zákona č. 245/2008 Z.z. a vyhlášky č. 322/2008 Z.z. o špeciálnych školách.

Vyučovanie hluchoslepých žiakov má svoje špecifiká. Každý žiak postupuje podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, ktorý vychádza z jeho individuálnych schopností a zručností (druhu a stupňa postihnutia). Výučba sa strieda s relaxačnými chvíľkami (relaxácia pri hudbe, svetelných efektoch, masáže, relaxačné hry) alebo prestávkami. Odvíja sa to od momentálneho psychického stavu žiaka. Každá trieda, by preto mala mať relaxačný kútik, kde si žiak môže odpočinúť. V škole by nemali chýbať ani miestnosti, ktoré sa využívajú na muzikoterapiu, rehabilitáciu - vodoliečbu, zrakovú stimuláciu – izba s rôznymi svetelnými, farebnými efektmi.

1.10 Spôsob a podmienky ukončovania vzdelávania, vydanie dokladu o získanom vzdelaní

Skončenie plnenia povinnej školskej dochádzky určuje § 22 ods. 1 a ods. 3 a § 18 zákona č. 245/2008 Z.z.

1.11 Povinné personálne zabezpečenie

Realizácia štátneho vzdelávacieho programu vo výchovno-vzdelávacom procese si vyžaduje zodpovedajúce personálne podmienky, ktoré zabezpečia efektívnosť vzdelávania a vytváranie spolupracujúcich sociálnych vzťahov medzi účastníkmi procesu vzdelávania. Ide o nasledujúce cieľové podmienky, ku ktorým majú školy smerovať:

- Výchovno-vzdelávací proces na vyučovaní zabezpečujú v triede s počtom detí 4, dvaja učitelia a dvaja vychovávateľia súčasne, nakoľko každý žiak pracuje podľa individuálneho vzdelávacieho programu.
- Je potrebné, aby v škole pre hluchoslepé deti pracoval zdravotnícky pracovník (sanitár) a rehabilitačný pracovník.

1.12 Povinné materiálo-technické a priestorové zabezpečenie

- kmeňová učebňa pre každú triedu vybavenú funkčným zariadením,
- špeciálne učebne a priestory alebo kmeňové učebne vybavené pre špeciálne vyučovanie k realizácii obsahu podľa IVP napr.: pre hudobnú a výtvarnú výchovu vybavené špeciálnym nábytkom, materiálom a pomôckami, audiovizuálnou technikou; pre telesnú výchovu vybavené bezpečnostným povrchom, náradím a náčiním; pre pracovné vyučovanie (dielne, kuchyne), vybavené vhodnými prístrojmi a náradím; pre rehabilitáciu telesne postihnutých (vírivá vaňa, masážny stôl)

1.13 Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri vzdelávaní

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri vzdelávaní sú rovnaké ako v štátnom vzdelávacom programe.

Vzdelávací program pre deti a žiakov hluchoslepých ISCED 1 primárne vzdelávanie

Autor:

PaedDr. Miloš Kollár